

Manidweepa Varnana - 1 (Devi Bhagavatham)

(śrīdēvībhāgavatam, dvādaśa skandham, daśamō'dhyāyah, , maṇidvīpa varṇana - 1)

vyāsa uvācha -

brahmalōkādūrdhvbhāgē sarvalōkō'sti yaḥ śrutaḥ □
maṇidvīpaḥ sa ēvāsti yatra dēvī virājatē □ 1 □

sarvasmādadhikō yasmātsarvalōkastataḥ smṛtaḥ □
purā parāmbayaivāyaṃ kalpitō manasēchChayā □ 2 □

sarvādu nijavāsārtham prakṛtyā mūlabhūtayā □
kailāsādadhikō lōkō vaikuṅṭhādapi chōttamaḥ □ 3 □

gōlōkādapi sarvasmātsarvalōkō'dhikaḥ smṛtaḥ □
naitatsamaḥ trilōkyāṃ tu sundaram vidyatē kvachit □ 4 □

Chatrībhūtam trijagatō bhavasantāpanāśakam □
Chāyābhūtam tadēvāsti brahmāṇḍānāṃ tu sattama □ 5 □

bahuyōjanavistīrṇō gambhīrastāvadēva hi □
maṇidvīpasya paritō vartatē tu sudhōdadhiḥ □ 6 □

marutsaṅghaṭṭanōtkīrṇataraṅga śatasaṅkulaḥ □
ratnāchChavālukāyuktō jhaśasaṅkhasamākulaḥ □ 7 □

vīchisaṅgharśasañjātalahaṛīkaṇaśītalaḥ □
nānādhvajasaṃyuktā nānāpōtagatāgataiḥ □ 8 □

virājamānaḥ paritastīraratnadrumō mahān □
taduttaramayōdhātunirmitō gaganē tataḥ □ 9 □

saptayōjanavistīrṇaḥ prākārō vartatē mahān □
nānāśastrapraharaṇā nānāyuddhaviśāradāḥ □ 10 □

rakṣakā nivasantyatra mōdamānāḥ samantataḥ □
chaturdvārasaṃyuktō dvārapālaśātānvitaḥ □ 11 □

nānāgaṇaiḥ parivṛtō dēvībhaktiyutairṇṛpa □
darśanārtham samāyānti yē dēvā jagadīśituḥ □ 12 □

tēṣāṃ gaṇā vasantyaatra vāhanāni cha tatra hi □
vimānaśatasāṅgharṣaḅhaṅṭāsvanasamākulaḅ □ 13 □

hayahēṣākhurāghātabadhirīkṛtadimmukhaḅ □
gaṇaiḅ kilakilārāvairvētrahastaiścha tāḅitāḅ □ 14 □

sēvakā dēvasaṅgānāṃ bhrājantē tatra bhūmipa □
tasmiṅkōlāhalē rājannaśabdaḅ kēnachitkvachit □ 15 □

kasyachichChrūyatē'tyantam nānādhvanisamākulē □
padē padē miṣṭavāriparipūrṅasarānsi cha □ 16 □

vāṭikā vividhā rājan ratnadrumavirājitāḅ □
taduttaram mahāsāradhātunirmitamaṅḅdalaḅ □ 17 □

sālō'parō mahānasti gaganasparśi yachChiraḅ □
tējasā syāchChatagaṅḅhaḅ pūrvasālādayam paraḅ □ 18 □

gōpuradvārasahitō bahuvṛkṣasamanvitaḅ □
yā vṛkṣajātayaḅ santi sarvāstāstatra santi cha □ 19 □

nirantaram puṣpayutāḅ sadā phalasanvitaḅ □
navapallavasamṅyuktāḅ parasaurabhasaṅkulāḅ □ 20 □

panasā bakulā lōdhrāḅ karṅikārāścha śiṃśapāḅ □
dēvadārūkāñchanārā āmrāśchaiva sumēravaḅ □ 21 □

likuchā hiṅgulāśchailā lavaṅgāḅ kaṭṭphalāstathā □
pāṭalā muchukundāścha phalinyō jaghanēphalāḅ □ 22 □

tālāstamālāḅ sālāścha kaṅkōlā nāgabhadrakāḅ □
punnāgāḅ pīlavaḅ sālvaḅ vai karpūrasākhinaḅ □ 23 □

aśvakarṅā hastikarṅāstālaparṅāścha dāḅdimāḅ □
gaṅikā bandhujīvāścha jambīrāścha kuraṅḅḅakāḅ □ 24 □

chāmpēyā bandhujīvāścha tathā vai kanakadrumāḅ □
kālāgurudrumāśchaiva tathā chandanapāḅdapāḅ □ 25 □

kharjūrā yūthikāstālaparṅyaśchaiva tathēkṣavaḅ □
kṣīravṛkṣāścha khadirāśchiñchābhallātakāstathā □ 26 □

ruchakāḅ kuṭajā vṛkṣā bilvavṛkṣāstathaiva cha □
tulasīnāṃ vanānyēvaṃ mallikānāṃ tathaiva cha □ 27 □

ityāditarujātīnāṃ vanānyupavanāni cha ॥
nānāvāpīśatairyuktānyēvaṃ santi dharādhipa ॥ 28 ॥

kōkilārāvasaṃyuktā gunjadbhramarabhūṣitāḥ ॥
niryāsasrāviṇaḥ sarvē snigdhaChāyāstarūttamāḥ ॥ 29 ॥

nānārṭubhavā vṛkṣā nānāpakṣisamākulāḥ ॥
nānārasasrāviṇībhīrnadībhīratīśōbhītāḥ ॥ 30 ॥

pārāvataśukavrātasārikāpakṣamārutaiḥ ॥
haṃsapakṣasamudbhūta vātavrātaiśchaladdrumam ॥ 31 ॥

sugandhagrāhipavanapūritaṃ tadvanōttamam ॥
sahitaṃ hariṇīyūthairdhāvamānairitastataḥ ॥ 32 ॥

nṛtyadbarhikadambasya kēkārāvaiḥ sukhapradaiḥ ॥
nāditam tadvanam divyam madhusrāvi samantataḥ ॥ 33 ॥

kāṃsyasālāduttarē tu tāmrasālaḥ prakīrtitaḥ ॥
chaturasrasamākāra unnatyā saptayōjanaḥ ॥ 34 ॥

dvayōstu sālayōrmadhyē samprōktā kalpavāṭikā ॥
yēṣāṃ tarūṇāṃ puṣpāṇi kāñchanābhāni bhūmipa ॥ 35 ॥

patrāṇi kāñchanābhāni ratnabījaphalāni cha ॥
daśayōjanagandhō hi prasarpati samantataḥ ॥ 36 ॥

tadvanam rakṣitam rājanvasantēnartunāniśam ॥
puṣpasimhāsānāsīnaḥ puṣpachChatravirājitaḥ ॥ 37 ॥

puṣpabhūṣābhūṣitāścha puṣpāsavavighūrṇitaḥ ॥
madhuśrīrmādhavaśrīścha dvē bhāryē tasya sammatē ॥ 38 ॥

krīḍataḥ smēraḍānē sumastabakakandukaiḥ ॥
atīva rāmyam vipinam madhusrāvi samantataḥ ॥ 39 ॥

daśayōjanaparyantaṃ kusumāmōdavāyunā ॥
pūritaṃ divyagandharvaiḥ sāṅganairgānalōlupaiḥ ॥ 40 ॥

śōbhitaṃ tadvanam divyam mattakōkīlanāditam ॥
vasantalakṣmīsaṃyuktaṃ kāmikāmapravardhanam ॥ 41 ॥

tāmrasālāduttaratra sīsasālaḥ prakīrtitaḥ ॥
samuchChrāyaḥ smṛtō'pyasya saptayōjanasaṅkhyayā ॥ 42 ॥

santānavāṭikāmadhyē sālayōstu dvayōrnṛpa □
daśayōjanagandhastu prasūnānāṃ samantataḥ □ 43 □

hiraṇyābhāni kusumānyutphullāni nirantaram □
amṛtadravasāmyuktaphalāni madhurāṇi cha □ 44 □

grīṣmarturnāyakastasyā vāṭikāyā nṛpōttama □
śukraśrīścha śuchiśrīścha dvē bhāryē tasya sammatē □ 45 □

santāpatrastalōkāstu vṛkṣamūlēṣu saṃsthitāḥ □
nānāsiddhaiḥ parivṛtō nānādēvaiḥ samanvitaḥ □ 46 □

vilāsinīnāṃ bṛndaistu chandanadravapaṅkilaiḥ □
puṣpamālābhūṣitaistu tālavṛntakarāmbujaiḥ □ 47 □

[pāṭhabhēdaḥ- prakāraḥ]

prakāraḥ śōbhitō ējachChītalāmbuniṣēvibhiḥ □
sīsasālāduttaratrāpyāarakūṭamayāḥ śubhaḥ □ 48 □

prakārō vartatē rājanmuniyōjanadairghyavān □
harichandanavṛkṣānāṃ vāṭī madhyē tayōḥ smṛtā □ 49 □

sālayōradhināthastu varṣarturmēghavāhanaḥ □
vidyutpiṅgalanētraścha jīmūtakavachaḥ smṛtaḥ □ 50 □

vajranirghōṣamukharaśchēndradhanvā samantataḥ □
sahasraśō vāridhārā muñchannāstē gaṇāvṛtaḥ □ 51 □

nabhaḥ śrīścha nabhasyaśrīḥ svarasyā rasyamālinī □
ambā dulā niratniśchābhramantī mēghayantikā □ 52 □

varṣayantī chibuṅikā vāridhārā cha sammatāḥ □
varṣartōrdvādaśa prōktāḥ śaktayō madavihvalāḥ □ 53 □

navapallavavṛkṣāścha navīnalatikānvitāḥ □
haritāni tṛṇānyēva vēṣṭitā yairdharā'khilā □ 54 □

nadīnadapravāhāścha pravahanti cha vēgataḥ □
sarāṃsi kaluṣāmbūni rāgichittasamāni cha □ 55 □

vasanti dēvāḥ siddhāścha yē dēvikarmakāriṇaḥ □
vāpīkūpataḍāgāścha yē dēvyarthaṃ samarpitāḥ □ 56 □

tē gaṇā nivasantyatra savilāsāścha sāṅganāḥ □
ārakūṭamayādagrē saptayōjanadairghyavān □ 57 □

pañchalōhātmakah sālō madhyē mandāravāṭikā □
nānāpuṣpalatākīrṇā nānāpallavaśōbhitā □ 58 □

adhiṣṭhātā'tra samprōktaḥ śaradṛturanāmayaḥ □
iṣalakṣmīrjalakṣmīrdvē bhāryē tasya sammatē □ 59 □

nānāsiddhā vasantyaatra sāṅganāḥ sapaṛichChadāḥ □
pañchalōhamayādagrē saptayōjanadairghyavān □ 60 □

dīpyamānō mahāśṛṅgairvartatē raupyasālakaḥ □
pārijātāṭavīmadhyē prasūnastabakānvitā □ 61 □

daśayōjanagandhīni kusumāni samantataḥ □
mōdayanti gaṇānsarvānyē dēvīkarmakāriṇaḥ □ 62 □

tatrādhināthaḥ samprōktō hēmantarturmahōjjvalaḥ □
sagaṇaḥ sāyudhaḥ sarvān rāgiṇō rañjayannaḥ □ 63 □

sahaśrīścha sahasyaśrīrdvē bhāryē tasya sammatē □
vasanti tatra siddhāścha yē dēvīvratakāriṇaḥ □ 64 □

raupyasālamayādagrē saptayōjanadairghyavān □
sauvarṇasālaḥ samprōktastaptahāṭakakalpitaḥ □ 65 □

madhyē kadambavāṭī tu puṣpapallavaśōbhitā □
kadambamadirādhārāḥ pravartantē sahasraśaḥ □ 66 □

yābhirnipītapīṭābhirnijānandō'nubhūyatē □
tatrādhināthaḥ samprōktaḥ śaiśirarturmahōdayaḥ □ 67 □

tapāḥśrīścha tapasyaśrīrdvē bhāryē tasya sammatē □
mōdamānaḥ sahaitābhyāṃ vartatē śiśirākṛtiḥ □ 68 □

nānāvilāsasamṃyuktō nānāgaṇasamāvṛtaḥ □
nivasanti mahāsiddhā yē dēvīdānakāriṇaḥ □ 69 □

nānābhōgasamutpannamahānandasamanvitāḥ □
sāṅganāḥ parivāraistu saṅghaśaḥ parivāritāḥ □ 70 □

svarṇasālamayādagrē muniyōjanadairghyavān □
puṣparāgamayaḥ sālāḥ kuṅkumāruṇavigrahaḥ □ 71 □

puṣparāgamayī bhūmirvanānyupavanāni cha □
ratnavṛkṣālavālāścha puṣparāgamayāḥ smṛtāḥ □ 72 □

prākārō yasya ratnasya tadratnarachitā drumāḥ □
vanabhūḥ pakṣinaśchaiva ratnavarṇajalāni cha □ 73 □

maṇḍapā maṇḍapastambhāḥ sarānsi kamalāni cha □
prākārē tatra yadyatsyāttatsarvaṃ tatsamaṃ bhavēt □ 74 □

paribhāṣēyamuddiṣṭā ratnasālādiṣu prabhō □
tējasā syāllakṣaguṇaḥ pūrvasālātparō nṛpa □ 75 □

dikpālā nivasantyatatra pratibrahmāṇḍavartinām □
dikpālānāṃ samaṣṭyātmarūpāḥ sphūrjadvarāyudhāḥ □ 76 □

pūrvāsāyāṃ samuttuṅgaśṛṅgā pūramarāvati □
nānōpavanasaṃyuktā mahēndrastatra rājatē □ 77 □

svargaśōbhā cha yā svargē yāvatī syāttatō'dhikā □
samaṣṭisātanētrasya sahasraguṇataḥ smṛtā □ 78 □

airāvatasamārūḍhō vajrahastaḥ pratāpavān □
dēvasēnāparivṛtō rājatē'tra śatakratuḥ □ 79 □

dēvāṅganāgaṇayutā śachī tatra virājatē □
vahnikōṇē vahnipurī vahnipūḥ sadṛśī nṛpa □ 80 □

svāhāsvadhāsamāyuktō vahnistatra virājatē □
nijavāhanabhūṣāḍhyō nijadēvagaṇairvṛtaḥ □ 81 □

yāmyāsāyāṃ yamapurī tatra daṇḍadharō mahān □
svabhaṭairvēṣṭitō rājan chitraguptapurōgamaiḥ □ 82 □

nijaśaktiyutō bhāsvattanayō'sti yamō mahān □
nairṛtyāṃ diśi rākṣasyāṃ rākṣasaiḥ parivāritaḥ □ 83 □

khaḍgadhārī sphurannāstē nirṛtirnijaśaktiyuk □
vāruṇyāṃ varuṇō rājā pāsadhārī pratāpavān □ 84 □

mahājhaśasamārūḍhō vāruṇīmadhuvihvalaḥ □
nijaśaktisamāyuktō nijayādōgaṇānvitaḥ □ 85 □

samāstē vāruṇē lōkē varuṇānīratākulaḥ □
vāyukōṇē vāyulōkō vāyustatrādhitīṣṭhati □ 86 □

vāyusādhanasaṃsiddhayōgibhiḥ parivāritaḥ □
dhvajahastō viśālākṣō mṛgavāhanasaṃsthitaḥ □ 87 □

marudgaṇaiḥ parivṛtō nijaśaktisamanvitaḥ □
uttarasyāṃ diśi mahānyakṣalōkō'sti bhūmipa □ 88 □

yakṣādhirājastatrā'stē vṛddhiṛddhyādiśaktibhiḥ □
navabhirnidhibhiryuktastundilō dhananāyakaḥ □ 89 □

maṇibhadraḥ pūrṇabhadrō maṇimānmaṇikandharaḥ □
maṇibhūṣō maṇisragvī maṇikārmukadhārakaḥ □ 90 □

ityādiyakṣasēnānīśahitō nijaśaktiyuk □
īśānakōṇē samprōktō rudralōkō mahattaraḥ □ 91 □

anarghyaratnakhachitō yatra rudrō'dhidaivatam □
manyumāndīptanayanō baddhapṛṣṭhamahēṣudhiḥ □ 92 □

sphūrjaddhanurvāmahastō'dhijyadhanvabhirāvṛtaḥ □
svasamānairasaṅkhyātarudraiḥ śūlavarāyudhaiḥ □ 93 □

vikṛtāsyaiḥ karālāsyairvamadvahnibhirāsyataḥ □
daśahastaiḥ śatakaraiḥ sahasrabhujasaṃyutaiḥ □ 94 □

daśapādairdaśagrīvaistrinētrairugramūrtibhiḥ □
antarikṣacharā yē cha yē cha bhūmicharāḥ smṛtāḥ □ 95 □

rudrādhyāyē smṛtā rudrāstaiḥ sarvaiścha samāvṛtaḥ □
rudrāṅkōṭīśahitō bhadrakālyādīmātr̥bhiḥ □ 96 □

nānāśaktisamāviṣṭaḍāmaryādigaṇāvṛtaḥ □
vīrabhadrādisahitō rudrō rājanvirājatē □ 97 □

muṇḍamālādharō nāgavalayō nāgakandharaḥ □
vyāghracharmaparīdhānō gajacharmōttarīyakaḥ □ 98 □

chitābhasmāṅgaliptāṅgaḥ pramathādigaṇāvṛtaḥ □
ninadaḍḍamarudhvānairbadhirīkṛtadimmukhaḥ □ 99 □

aṭṭahāsāsphōṭaśabdaiḥ santrāsitanabhastalaḥ □
bhūtaśaṅghasamāviṣṭō bhūtāvāsō mahēśvaraḥ □ 100 □

īśānadikpatiḥ sō'yaṃ nāmnā chēśāna ēva cha □ 101 □

iti śrīdēvībhāgavatē mahāpurāṇē dvādaśaskandhē maṇidvīpavarṇanaṃ nāma
daśamō'dhyāyaḥ □